

cR

Centro
de Referência
Paulo Freire

**Este documento faz parte do acervo
do Centro de Referência Paulo Freire**

acervo.paulofreire.org

InstitutoPauloFreire

Paulo Freire's pædagogik og den danske virkelighed

Hos den brasilianske pædagogiske teoretiker og praktiker Paulo Freire finder vi en spændende pædagogisk teori, som leder hen til nye frugtbare praksisformer.

Af Bo Jacobsen

Freire's teori hører til blandt dette århundredes store pædagogiske teorier. Freire's teori er udviklet med klar adresse til befolkningerne i den tredje verden med særligt henblik på begyndende læseundervisning. Trods dette specifikke sigte har teorien vakt stor interesse og opmærksomhed i den industrialiserede verden og været til megen inspiration her. For danskere er teorien specielt interessant derved, at der er en række lighedspunkter mellem teorien og nogle centrale træk i den danske folkeoplysnings- og voksenundervisningstradition.

Freire's teori

Freire's teori forener to størrelser, der i vores del af verden ofte skilles ad. Den ene størrelse er menneskets umiddelbare livssituation, og hvad man skal stille op med denne. Den anden størrelse er menneskets indlejring i en samfundsstruktur og en verdensstruktur, herunder spørgsmålet om, hvordan man er placeret i relation til de rådende magtforhold.

Menneskets grundsituation er at være i konstant forbindelse med verden, hedder det hos Freire.

Derfor må man tænke på verden og på sig selv på samme tid. Det er forkert at sige, at jeg'et med sine tanker kan skabe verden i sit eget billede. Men det er også forkert at sige, at verden med sine faste strukturer former bevidstheden. I stedet må man fastholde, skriver Freire, at men-

nesket og den objektive verden indgår som to størrelser i en varig relation, hvorigennem menneskene omformer verden og samtidig underlægges virkningerne af denne omformning.

Med denne grundformel kommer Freire til at tage afstand fra alle former for pædagogisk og kulturel virksomhed, hvor man manipulerer folk for at tilpasse dem til den aktuelle virkelighed. Herved fratager man dem, heder det, "deres chance for og deres ret til at omforme verden". Ren overførsel af færdig viden samt af givne værdier er dermed ikke ægte, befriende pædagogik.

I klasseværelset

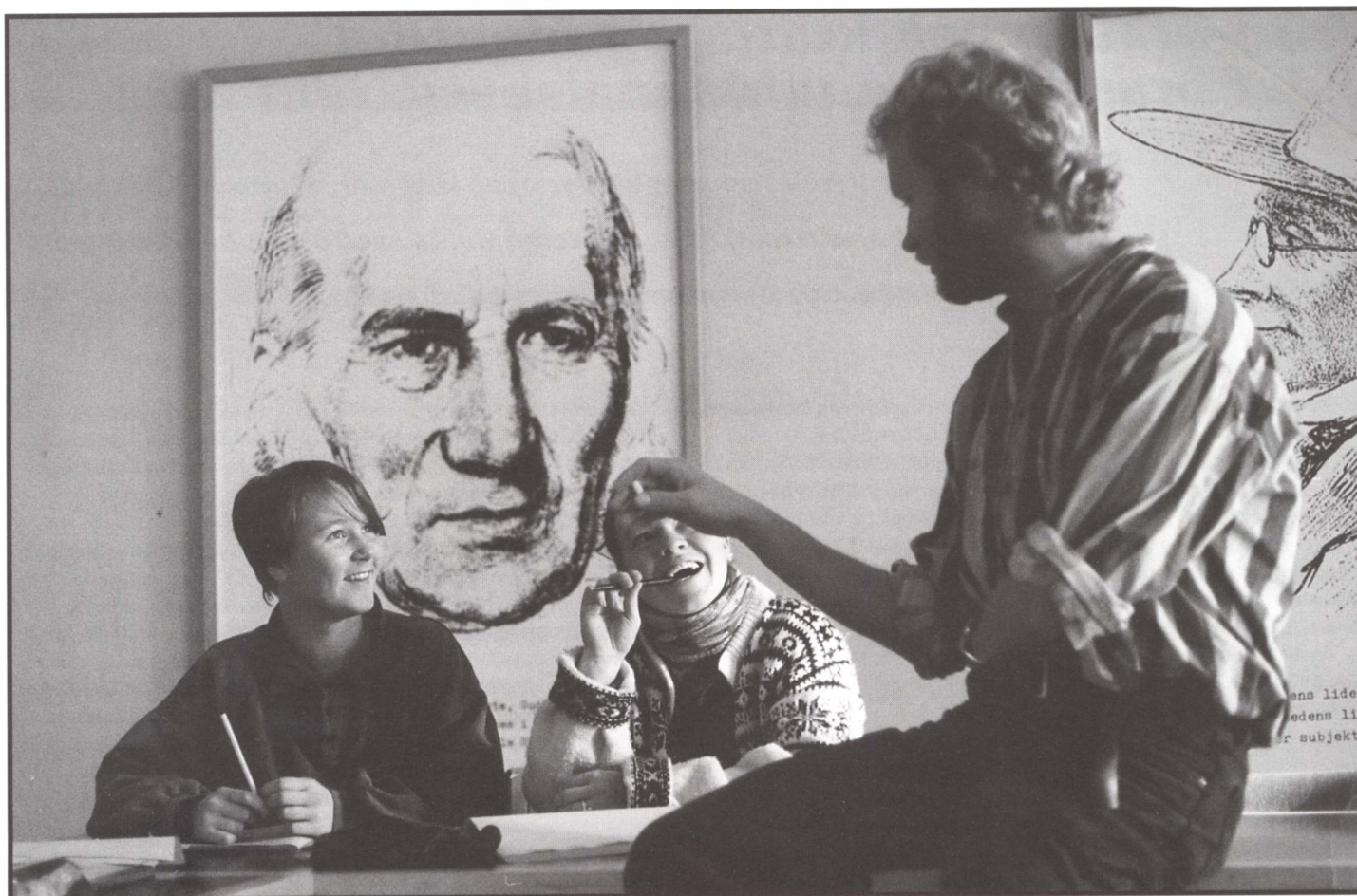
I sin teori fortæller Freire, hvordan der skal være i klasseværelset, og det, han skriver herom, virker fremmedartet, men udfordrende ud fra et vestligt teknologisk samfundssyn. Han skriver, at der i klasseværelset skal være dialogiske tilstande. Dette indebærer, at der er en vandret og ligeværdig relation mellem lærer og elev, samt mellem én elev og en anden. Dialogen som grundprincip indebærer, at der skal være kærlighed i klasseværelset. Herom hedder det: "Dialogen kan imidlertid ikke eksistere uden dyb kærlighed til verden og mennesker. Kærlighed er på samme tid både grundlaget for dialogen og selve dialogen. Den... kan ikke eksistere i et herredømmeforhold...". Et andet træk ved dialogen er: ydmyghed. Dialogen bryder sammen, heder

der det, hvis en af parterne mangler ydmyghed. Man kan ikke komme i dialog, hvis man betragter sig selv som medlem af en in-gruppe af rene mennesker, ejerne af sandhed og viden. Selvtilstrækkelighed er uforenelig med dialog. Dialogen er ikke for den, der ikke kan acceptere sine begrænsninger, og ikke for den, der mener at kunne og vide det hele eller er overbevist om sin egen fortræffelighed. Dialogen er for dem, der gerne vil lære mere, end de ved nu. Også håbet betones hos Freire. Dialogen kan ikke eksistere uden håb, hedder det, og den kan ikke gennemføres i et klima af håbløshed. "Hvis de samtalende ikke venter, at der kommer noget ud af deres anstrengelser, vil deres møde blive tomt og sterilt, bureaukratisk og kedsommeligt."

Hvis man vil prøve at overføre Freire's tænkning til vore breddegrader, må man tage højde for visse forskelle i samfundsstruktur og indplacering i verdensstrukturen. Disse forhold må indarbejdes i en til os tilpasset teori. Der er ingen grund til at tro, at det ikke kan lade sig gøre. Og der er mange gode grunde til i vor tid at fastholde Freire's perspektiv: at modarbejde uretfærdighed, udbytning, undertrykkelse og vold, at arbejde for humanisering, for bekræftelsen af mennesker som frie mennesker.

Anvendelse i Danmark

Der er meget at lade sig inspirere af, hvis man vil overføre Frei-

Med inspiration fra Paulo Freire kan man udvikle en solidarisk lærer-elev-relation præget af medmenneskelighed og gensidig respekt i klasseværelset, og hvor magten er synlig, når den udøves.

re's tænkning til dansk jordbund. Her skal peges på to områder, hvor der er særligt grundlag for at lade sig inspirere, ikke mindst inden for den danske voksenundervisning.

Det ene område vedrører lærer-elev-relationen. I Danmark har der udviklet sig en form for lærer-elev-relation, som er karakteriseret ved på overfladen at være venlig, forstående og tilsyneladende demokratisk, men som i virkeligheden sætter systemets regler og interesser igennem og passiviserer eleverne. Med inspiration hos Freire kan man formulere en mere solidarisk lærer-elev-relation, præget af godt kammeratskab, ægte hjælpsomhed, at man er sammen både om væsentlige livsspørgsmål og om at udføre et

reelt stykke arbejde, at der er åbenhed, at magten, når den skal udøves, gøres synlig, samt at der er medmenneskelighed og gensidig respekt i klasseværelset.

Et andet træk fra Freire's arbejde, som kan anvendes i Danmark, består i at aktivere de dele af elevforudsætningerne eller elevbevidsthederne, som alligevel kommer til at indgå i interaktion med det nye, der skal tilegnes. Herved opnås, at den bagage, eleverne kommer med, ikke bliver undertrykt og opfattet som noget sekundært eller mindre værdifuldt sammenlignet med den "fine" viden, som uddannelsesinstitutionen kommer med. En meget virkningsfuld måde at arbejde med dette perspektiv på består i at arbejde med kortlæg-

ning og uddybning af elevernes livserfaringer (den såkaldt erfaringsartikulerende metode). Grundlæggende er her, at eleverne i forhold til de allerfleste emner allerede rummer en betydelig og værdifuld mængde af tanker, opfattelser, ideer, følelser, værdier m.v., og at der ligger en kolossalt motiverende, engagerende og handlefrigørende effekt i at lægge disse på bordet i klasselokalet.

Bo Jacobsen er lektor ved Københavns Universitet.

Litteraturhenvisninger:

På dansk er af Paulo Freire udkommet "De undertryktes pædagogik" (1973) og "Kulturaktion for friheden" (1974). På engelsk findes tillige "Education: The Practice of Freedom" (1976). En gennemgang af Freire's teori findes i Bo Jacobsens "Studier i dansk voksenundervisning og folkeoplysning" (1991), mens samme forfatters "Voksenundervisning og livserfaring" (1989 og senere) skitserer en omsættelse af nogle af Freire's principper til dansk voksenundervisning.